

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

וכל המרבה לספר
ביציאת מצרים הרי
זה משובת: עניני
הגדה של פסח

Rabbi Meir Goldwicht

א' ניסן תשס"ח • April 6, 2008

1 פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לא

הגיע ליל יום טוב הפסח וקרא יצחק לעשו בנו הגדול ואמ' בני הלילה הזה העליונים אומרים שירה, הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, היום הזה ברכת טללים, עשה לי מטעמים, עד שאני חי אברככה, ורוח הקדש משיבה אותו ואומר אל תלחם את לחם רע עין, הלך להביא ונתעכב שם, אמרה רבקה אל יעקב בני הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, הלילה הזה העליונים אומרים שירה, עשה מטעמים לאביך ויאכל עד שהוא בעודו חי יברכך

2 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ו

בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר +דברים ו'+ ואותנו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה +דברים ה'+ וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.

3 רש"י מסכת פסחים דף צט עמוד ב

ארבע כוסות - כנגד ארבעה לשוני גאולה האמורים בגלות מצרים והוצאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם בפרשת וארא.

4 שמות פרק ו

(ו) לְכֹן אָמַר לְבִנְיָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֵי מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵי דָתָם וְגָאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים: (ז) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעֻתֶם כִּי אֲנִי ה' אֵל הַיְכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה':

5 רש"י מסכת פסחים דף צט עמוד ב

ארבע כוסות - שלשה כנגד שלשה כוסות שנאמרו בפסוק זה וכוס פרעה בידי וגומר, ורביעי - ברכת המזון.

6 בראשית פרק מ

(ט) וַיִּסְפַּר שֹׁר הַמִּשְׁקָיִם אֶת חַלְמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמֵי נְהַגָה גִּפְן לְפָנָי: (י) וּבִגְפֹן שֶׁל שְׂרֵיגִים נְהִיא כֶּף רַחַת עֲלֵתָה נִצָּה הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁכֵּל תִּיהֶ עֲנָבִים: (יא) וְכֹס פְּרַעַה בְּיָדִי וְאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֶתְּכֶם אֶל כֹּס פְּרַעַה וְנִאָּתַן אֶת הַכֹּס עַל כֶּף פְּרַעַה: (יב) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְתָרִי נוֹ שֶׁל שְׂתֵי הַשְּׂרֵיגִים שֶׁל שְׂתֵי יָמִים הֵם: (יג) בְּעוֹד שֶׁל שְׂתֵי יָמִים יִשָּׂא פְרַעַה אֶת רֹאשׁוֹ וְהִשְׁיִבְךָ עַל פְּנֶיךָ וְנָתַתְּ כֹס פְּרַעַה בְּיָדוֹ כִּמְשַׁפֵּט הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקְּהוּ:

7 בראשית רבה (וילנא) פרשה פח ד"ה ה ויספר שר

אלו ישראל, שנאמר (תהלים פ) גפן מצרים תסיע, ובגפן שלשה שריגים, משה אהרן ומרים, היא כפורחת, הפריחה גאולתן של ישראל, עלתה נצה, הנצה גאולתן של ישראל, הבשילו אשכולותיה ענבים, גפן שהפריחה מיד הנצה, ענבים שהנצו מיד בשלו

8 ילקוט שמעוני תהילים רמז תתכט

מצרים תסיע, מה הגפן הזו בוצרין אותה והיא שותקת, דורכין אותה והיא שותקת, ובסוף היא מגרה את קרנה, וקרניה משגיין לאדם ומפילין אותו - כך ישראל לעו"א, מה הגפן משליכין עליה גולגוליות וארנוניות ובסוף משהיין עולה על ראשו הוא לוקה - כך ישראל קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו.

9 תלמוד בבלי מסכת חולין דף צב עמוד א

רבי ירמיה בר אבא אמר: גפן - אלו ישראל, וכן הוא אומר: (תהלים פ') גפן מצרים תסיע, שלשה שריגים - אלו שלשה רגלים שישאל עולין בהן בכל שנה ושנה, והיא כפורחת עלתה נצה - הגיע זמן של ישראל לפרות ולרבות, וכן הוא אומר: (שמות א') ובני ישראל פרו וישרצו, עלתה נצה - הגיע זמן של ישראל ליגאל, וכן הוא אומר: (ישעיהו ס"ג) ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי, הבשילו אשכולותיה ענבים - הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה.

10 בראשית פרק מה פסוק כג

וּלְאָבִיו שָׁלַח כִּזְאת עֲשֹׂרֶה חֲמֹרִים נִשְׂאִים מְטוֹב מִצְרַיִם וְעֹשֶׂר אֶת נֹתַן שְׂאֵת בָּר וְלָחֶם וּמְזוֹן לְאָבִיו לְדַרְכּוֹ: **מטוב מצרים - מאי מטוב מצרים? א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו**

11 הגדה של פסח

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצֵאֵנוּ יי אֵל הַיְנוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה. וְאֵלּוּ ל' א הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם. וְאֵפִילוּ פְלָנוּ חֲכָמִים, פְּלָנוּ

נבונים, פלגנו זקנים, פלגנו יודעים את התורה, מצנה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

12 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד א

מתחיל בגנות ומסיים בשבח מאי בגנות? רב אמר: מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו. [ושמואל] אמר: עבדים היינו

13 הגדה של פסח

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שפאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

14 תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד א

וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק.

15 הגדה של פסח

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא פגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אל הינו אתכם? ואף אתה אומר לו פה לכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לך? לך - ול'א לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ול'א לו. אילו הנה שם, ל'א הנה נגאל.

16 דברים פרק ו

(כ) כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אל הינו אתכם: (כא) ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה:

17 שמות פרק יב

(כה) והנה פי תב'או אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: (כו) והנה פי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם: (כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על פתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויק'ד העם וישתחוו: (כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו:

18 הגדה של פסח

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה ל'א גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל, ושנאמר: ארמי אבד אבי, ונרד מצרימה ונגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב

19 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז

והוא שידרוש (דברים כ"ו) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה, וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.

20 הגדה של פסח

ונרד מצרימה - אנוס על פי הדבור.

21 בראשית פרק מה - מז

(כח) וי'אמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות: (א) ויסע ישראל וכל אשר לו ויב'א בארה שבע וינזבח זבחים לאל'הי אביו ויצחק: (ב) וי'אמר אל'הים לישראל במרא'ת הלילה וי'אמר יעקב וי'אמר הנני: (ג) וי'אמר אנ'כי האל אל'הי אביך אל תירא מרדה מצרימה פי לגוי גדול אשימך שם: (ד) אנ'כי ארד עמך מצרימה ואנ'כי אעלך גם על'ה ויוסף ישית ידו על עיניך:

22 הגדה של פסח

במתי מעט - כמה שנאמר: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצר'מה, ועתה שמך יי אל'היך ככוכבי השמים לר'ב.

23 בראשית פרק מו

(כו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לַיַּעֲקֹב מִמִּצְרַיִם יִצְאִי יַרְכּוּ מִלְכָּד גִּשְׁי בְנֵי יַעֲקֹב כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ: (כז) וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלַד לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִמִּצְרַיִם שְׁבַעִים:

24 יהושע פרק ד

(יט) וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵת לַח דָּשׁ הָרֵאשִׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בְּקִצְהָ מִזְרַח יְרִיחוֹ: (כ) נָאֵת שְׁתֵּים עָשָׂרָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקַחוּ מִן הַיַּרְדֵּן הַקִּיָּם יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל:

25 יהושע פרק ה

(ט) וַיֹּאמֶר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גִּלְוֵתִי אֵת חֶרְפַּת מִצְרַיִם מֵעַלְיֵכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא גִלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (י) וַיַּחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַח דָּשׁ בְּעָרֵב בְּעַרְבֹת יְרִיחוֹ:

26 הגדה של פסח

וְאֵת עֲמֻלָּנוּ - אֵלֹהֵי הַבְּנָיִם. כָּמָה שְׁנָאָמַר: כָּל הַבֵּן הַיּוֹלֵד הִיא רָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבַּת תִּחְיֶינָה.

27 הגדה של פסח

לְפִיכֵן אֲנַחֲנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדָּר, לְכַבֵּד, לְעַלֶּה וּלְקַלֵּס לְמִי שָׁעֲשָׂה לְאַבֹתֵינוּ וְלָנוּ אֵת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה: הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵירוֹת מִיַּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה. וְנֹא אִמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה: הַלְלוּהָ.

28 הגדה של פסח

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֵת אַבֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעֵנוּ לְלִילָה הַזֶּה לְאָכֵל בּוֹ מִצֶּה וּמְרוֹר. כֵּן יי אֱלֹהֵינוּ וְנֹא הִיא אַבֹתֵינוּ גִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלְרַגְלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשִׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִגְדֵי עֵינֵךְ וְשִׂשִׁים בְּעַבְדוֹתֶיךָ. וְנֹא אִכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבֵּחֶךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתָּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי גָּאֵל יִשְׂרָאֵל.

29 הגדה של פסח

מַעֲשֵׂה בְרָכִי אֲלֵיֶעָזָר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים מִבְּרִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלִּילָה

30 הגדה של פסח

אָמַר אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הָרִי אֲנִי כְּכֵן שְׁבַעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שְׂתַאֲמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת עַד שֶׁדָּרָשָׁה בֶּן זֹמַא

31 הגדה של פסח

רַבִּי יְהוֹדָה הָיָה נוֹתֵן בְּהֵם סַמָּנִים: דַּצ"ךְ עַד"ש בְּאַח"ב.

32 הגדה של פסח

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שָׁלֹא אָמַר שְׁלִשָּׁה דְבָרִים אֵלָיו בְּפֶסַח, לֹא יִצָּא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלֹהֵינוּ: פֶּסַח, מִצֶּה, וּמְרוֹר.

33 הגדה של פסח

זָכַר לְמַקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם: הָיָה כּוֹרֵךְ מִצֶּה וּמְרוֹר וְאוֹכֵל בִּיחַד, לְקַיָּם מֵהַ שְׁנָאָמַר: עַל מִצּוֹת וּמְרִירִים י' אֲכַלְהוּ.

34 הגדה של פסח

שְׁלִשָּׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ? שְׁלִשָּׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלִשָּׁה עָשָׂר מִדְּבָרֵי. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבַטֵיָא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיָא, עָשָׂרָה דְּבָרֵיָא, תְּשַׁעַת לְדָה, שְׁמוֹנֶה יְמֵי מִילָה, שְׁבַעַת יְמֵי שְׁבַתָא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלִשָּׁה אַבּוֹת, שְׁנַיִם לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֵל הַיּוֹם שְׁבַשְׁמִים וּבְאֲרָץ

35 הגדה של פסח

וְאַתָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשַׁחַט לְמִלְאֲךָ הַמְּנוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוֹחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשַׁחַט לְמִנְיָא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשַׁרְרָף לְחוּטָרָא, דְּהִפָּה לְכַלְפָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֲכַלָּה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד גְּדִיָא, חַד גְּדִיָא, חַד גְּדִיָא.

תהלים פרק קטז

(ח) כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֵת עֵינַי מִן דְּמַעַת אֵת רַגְלֵי מִדְּחִי: (ט) אֶתְהַלֵּךְ לְפָנַי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: